

ӘОЖ 372.851
МРНТИ 14.25.09

DOI: <https://doi.org/10.37788/2023-1/44-50>

А.Ж. Хасанова¹, Г.Т. Абитова^{1*}
Абай атындағы ҚазҰПУ, Қазақстан
*(e-mail: aida.zhanturina@mail.ru)

Мектеп жасына дейінгі ересек балалардың ойын әрекетіндегі ерте кәсіптік бағдарлау

Аңдатпа

Негізгі мәселе: баланы болашақ мамандықты таңдауға дайындаудың ерте басталуы - бұл ата-ананың айтуы бойынша балаға кім болу керектігін тану емес (өйткені, мысалы, отбасындағы көптеген адамдар осы салада жұмыс істейді), бірақ баланы болашақта өз таңдауын жеңілдету үшін әртүрлі жұмыс түрлерімен таныстыру. Сондықтан ересектердің еңбегімен танысу мектепке дейінгі жаста басталуы керек, балалар қабілеттеріне, темперамент пен мінездің психологиялық ерекшеліктеріне, баланы тәрбиелеуге және оған еңбек құндылығын сіңіруге байланысты білімнің қол жетімді формалары арқылы әр түрлі мамандықтар туралы білген кезде, балаларда мамандық туралы білім жүйесі қалыптасады, белгілі бір қызмет түрлеріне қызығушылықтар мен көзқарастар қалыптаса бастайды [1]. Бала ересек өмірде саналы түрде таңдау жасауы үшін оны жақын ортадан бастап, ата-аналардың және балалар күн сайын жұмыс істейтін танымал адамдардың кәсіптерімен таныстыру керек.

Мақсаты: ойын әрекеттері арқылы мектеп жасына дейінгі балаларды ерте кәсіби бағдарлау тетіктерін әзірлеу.

Әдістер: абстрактіліден нақтыға көтерілу әдістері, объектілердің нақты бейнелерін олардың дерексіз мәніне сүйене отырып түрлендіру әдісі, ойдың сызбалық бейнелері.

Нәтижелер және олардың маңыздылығы: адамның өмірі мен іс-әрекет әлеміне қатысты жеке әлеуеті «жеке», «бала» және «субъект» позицияларында көрінеді. Ойлауға сенімділік қозғалыс векторларын белгілі бірден абстрактіліге, абстрактіліден нақтыға көтерілу логикасында, сондай-ақ олардың тіркесімінде қолдану арқылы беріледі. Жеке тұлғаның әлеуетін ашу циклін және оның білім беру іс-әрекетінің субъектісіне айналуын сипаттау, мұнда кәсіби ортада да, қарапайым өмірде де қолдануға жеткілікті қабілеті бар адамның жеке әлеуеті ашылады. Субъектілердің өзін-өзі анықтауға, өзін-өзі ұйымдастыруға, өзін-өзі нормалауға және басқаларға сәйкес рефлексиялық-ойлау қабілеттерін игеруі жеткілікті алғышарт болып табылады.

Түйінді сөздер: жаңа адам, ойлау, қабілетті тұлға, жеке тұлға, оқушы, субъект, тұлға, жаңа адам.

Кіріспе

Мектепке дейінгі білім беру жүйесін жаңарту қазіргі тәрбиешілердің алдына «жаңа адам» алғышарттары бар мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу міндетін қояды, өзін кәсіби ортада табысты жүзеге асыратын, зерттеушілердің, өнертапқыштардың, кәсіпкерлердің, инноваторлардың ерекшеліктері бар бәсекеге қабілетті тұлға. Баланың әлеуметтік әлемге енуі игерусіз мүмкін емес мамандықтармен танысуды қоса алғанда, әлеуметтік сипаттағы бастапқы идеялар келеді. Әдетте, кәсіптік бағдар тек орта мектептің жоғары сыныптарында басталады. Баланың саналы таңдау жасауға уақыты жоқ, өйткені ұсынылатын мамандықтардың тізімі аз, олар туралы білім аз беріледі. Бірақ кәсіптік бағдарлаудың жасырын резервтері білім берудің бастапқы кезеңінде ғана емес, мектепке дейінгі балалық шақ кезеңінде де жасырылады. Баланы болашақ мамандықты таңдауға дайындаудың ерте басталуы-бұл ата-ананың айтуы бойынша балаға кім болу керектігін таңу емес (өйткені, мысалы, отбасындағы көптеген адамдар осы салада жұмыс істейді), бірақ баланы болашақта өз таңдауын жеңілдету үшін әртүрлі жұмыс түрлерімен таныстыру. Сондықтан ересектердің еңбегімен танысу мектепке дейінгі жаста басталуы керек, балалар қабілеттеріне, темперамент пен мінездің психологиялық ерекшеліктеріне, баланы тәрбиелеуге және оған еңбек құндылығын сіңіруге байланысты білімнің қол жетімді формалары арқылы әр түрлі мамандықтар туралы білген кезде, балаларда мамандық туралы білім жүйесі қалыптасады, белгілі бір қызмет түрлеріне қызығушылықтар мен көзқарастар қалыптаса бастайды [1].

Материалдар мен әдістер

Бала ересек өмірде саналы түрде таңдау жасауы үшін оны жақын ортадан бастап, ата-аналардың және балалар күн сайын жұмыс істейтін танымал адамдардың кәсіптерімен таныстыру керек. Негізінде бұл ақпараттық сипатта болуы керек (кәсіптер әлемімен жалпы танысу), сонымен қатар баланың армандары мен оның кейбір жұмыс түрлерінде алған тәжірибесі туралы бірлескен талқылауды қамтуы керек. Студенттердің шығармашылықта, спортта, технологияда және т.б. болсын, олардың бастамаларын қолдай отырып, өзіне деген сенімділігін дамыту қажет. Әрине олар үшін кәсіби қызметтің кейбір элементтерін түсіну әлі де қиын, бірақ әр кәсіпте визуалды бейнелер, өмірдегі нақты жағдайлар, әңгімелер, қызметкердің әсерлері негізінде ұсынылатын сала бар. Сондықтан, осы кезеңде балабақшада болашақта кәсіби өзін-өзі тануды одан әрі дамытуға негізделген белгілі бір визуалды негіз құру қажет. Осылайша, үлкен мектеп жасына дейінгі балалардың кәсіптер әлемі туралы ой-өрісін кеңейту және кәсіптік бағдар беру жұмысын жүйелеу мақсатында мектеп жасына дейінгі кезеңде "кәсіптер әлемінде" педагогикалық жобасы әзірлеу шарт.

Ересек мектеп жасына дейінгі балаларда ересектердің кәсіптері туралы қарапайым түсініктерді қалыптастыруға арналған тапсырмалар:

- еңбек адамына эмоционалды оң көзқарасты дамыту;
- адамдардың өмірінде жұмыс істеу қажеттілігі туралы идеяларды қалыптастыру;
- танымдық белсенділікті, ересектердің кәсіптеріне қызығушылықты дамыту;
- еңбек процесінің құрылымы туралы жалпыланған түсініктерді қалыптастыру, еңбек қызметінің компоненттері арасындағы байланысты түсіну;
- ересектердің еңбегіне және олардың еңбек нәтижелеріне ұқыпты қарауға тәрбиелеу;
- балаларда әртүрлі кәсіптер өкілдерінің еңбек әрекеттерін орындауды үйренуге деген ұмтылысты қалыптастыру;
- балаларды муниципалды және қалалық "балалар дағдылары" байқауына қатысуға дайындау.

Мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыс формалары мен әдістері:

- Экскурсиялар, мақсатты серуендеу кезіндегі бақылаулар;
- мұғалімдер мен ата-аналардың тарихы;
- тікелей білім беру қызметі;
- ойындар, мерекелер және ойын-сауық;
- дербес көркемдік және шығармашылық қызмет.

Мамандықпен танысу алгоритмі.

- Мамандықтың атауы
- Жұмыс орны
- Еңбек материалы
- Форма
- Еңбек құралдары
- Еңбек әрекеттері
- Жеке қасиеттер
- Еңбек нәтижесі
- Еңбектің қоғам үшін пайдасы.

Жоба бойынша жұмыс іс-шараларды үш кезеңге бөлуді көздейді:

I кезең (ұйымдастырушылық): мониторинг, тақырыптық жоспарды әзірлеу және бекіту, әдістемелік қамтамасыз етуді таңдау, көрнекі материалдарды дайындау, жұмыс орнына экскурсиялар ұйымдастыру бойынша оқушылардың ата-аналарымен кездесу, жақын маңдағы әлеуметтік ұйымдармен байланыс орнату.

II кезең (практикалық): әлеуметтік құрылымдарға бару, балалардың бірлескен және өзіндік қызметін ұйымдастыру, оқушыларды нақты практикалық жағдайларға "батыру", өз кәсіпорындарына баруға мүмкіндігі жоқ ата-аналарды "Менің ата-анамның кәсібі" презентацияларын шығаруға тарту арқылы тақырыптық жоспарды іске асыруға болады.

III кезең (қорытынды): тәжірибені қайта бақылау, талдау және жалпылау. Жобаны іске асыру нәтижесі жобаны іске асыру үрдісінде нәтиже өте қызықты болды. Балалар өздерінің көкжиектерін кеңейтіп, мамандықтар туралы білім деңгейлерін арттырып қана қоймай, осы жас кезеңінде олар болашақ мамандықтарды таңдай бастады, сонымен қатар ата-аналарының мамандықтарына назар аударып қана қоймай, маман өз саласында қандай дағдылар мен білімге ие болуы керек екеніне көбірек қызығушылық танытты.

Осылайша, балалардың танымдық белсенділігі едәуір артты, 5 жұмыс тапсырмасын орындауға деген ұмтылыс пайда болды, ал балалар ересектердің еңбегі мен олардың еңбек нәтижелеріне үлкен құрметпен қарай бастады [2].

Нәтижелері

Мұғалімдердің мектепке дейінгі білім беруде жаңа технологияларды игеруі баланың жеке басын сәтті дамытудың кілті болып табылады. Мектепке дейінгі білім беру жүйесіне ФГТ енгізілгеннен кейін тәрбиеші білім беру үрдісін құрудың кешенді-тақырыптық принципіне сүйене отырып, баланың дамуымен айналысуы керек; тікелей білім беру қызметі шеңберінде ғана емес, сонымен қатар ерекшеліктеріне сәйкес режимдік сәттерде білім беру міндеттерін шешуі керек. мектепке дейінгі білім беру; балалармен жасына сәйкес жұмыс формалары негізінде білім беру үрдістерін құру.

Мектепке дейінгі жаста баланың кәсіби өзін-өзі анықтауға психологиялық дайындығының эмоционалды компоненті оның когнитивті және мотивациялық компоненттерінің хабаршысы ретінде дамиды. Ойын технологиясы бұл тапсырманы орындауға қабілетті. Олар мектеп жасына дейінгі балалардың әртүрлі мамандықтар туралы білімдерін кеңейтуге, белгілі бір мамандық өкілдерінің іс-әрекеттері, материалдар мен құралдар туралы түсініктерін байытуға көмектеседі.

Кен өндіру өндірісінің ерекшелігіне байланысты балаларда кеншінің жұмысы туралы түсінік қалыптастыру оңай емес. Арнайы әдістерді қолданбай, біз мансаптың немесе сайттың жұмысының толық бейнесін жасай алмаймыз. Сондықтан балаларды кеншілердің еңбегімен таныстыра отырып, біз Дидактикалық ойындарды кеңінен қолданамыз. Ойынның артықшылықтарының бірі-ол әрқашан әр баладан белсенді әрекеттерді талап етеді. Сондықтан, оның көмегімен тікелей оқу іс-әрекетінде мұғалім балалардың ақыл-ой белсенділігін ғана емес, сонымен қатар қозғалыс белсенділігін де ұйымдастыра алады, өйткені ойын тапсырмаларын орындау көптеген жағдайларда әртүрлі қозғалыстармен байланысты.

Дидактикалық ойындарға көптеген көрнекі материалдар кіреді: Еңбек заттары, ойыншықтар, муляждар, макеттер, конструктор бөлшектері, әр түрлі анализаторлардың қатысуымен (визуалды, есту, тактильді), сондықтан балалар кеншілер мен металлургиялардың кәсіптері туралы нақты түсінік ала алады. Дидактикалық ойындағы ерте және кіші мектеп жасына дейінгі балалар үшін геймплей қызықты, бірақ нәтиже оларды әлі қызықтырмайды. Осылайша, ойын әрекеттері қарапайым және бірдей. Орта және үлкен мектеп жасына дейінгі балалар үшін, әдетте, бірнеше ойын элементтерінен тұратын күрделі ойын әрекеттері қарастырылған. 5-6 жастағы балалар дидактикалық сюжеттік ойынға қатыса отырып, белгілі бір рөлді жүзеге асыруға байланысты ойын әрекеттерінің жиынтығын орындайды.

Үлкен мектеп жасына дейінгі балалардың ойындарында психикалық сипаттағы ойын әрекеттері басым: байқау, салыстыру, бұрын білгендерін еске түсіру, заттарды белгілі бір белгілер бойынша жіктеу және т. б. Барлық дидактикалық ойындарды үш негізгі түрге бөлуге болады: тақырыптық ойындар, үстел ойындары және сөздік ойындар. Заттар ойындарында ойыншықтар мен нақты заттар қолданылады. Олармен ойнау арқылы балалар заттарды салыстыруды, ұқсастықтар мен айырмашылықтарды орнатуды үйренеді. Ойындардың құндылығы-олардың көмегімен балалар заттардың қасиеттерімен және олардың сипаттамаларымен танысады: түсі, өлшемі, пішіні, сапасы. Ойындар есептерді шешуде салыстыру, жіктеу және ретке келтіру мәселелерін шешеді. Әр түрлі ойыншықтар дидактикалық ойындарда кеңінен қолданылады. Олар жасалған түсті, пішінді, мақсатты, өлшемді және материалды анық көрсетеді. Бұл тәрбиешіге балаларды белгілі бір дидактикалық мәселелерді шешуге үйретуге мүмкіндік береді, мысалы, жүк көтеретін барлық ойыншықтарды таңдау.

Мазмұндас дидактикалық ойындарды қолдана отырып, мұғалім балалардың тәуелсіз ойынға деген қызығушылығын оятып, таңдалған ойыншықтардың көмегімен ойын идеясын ұсына алады.

Баспа үстелі ойындары балаларға арналған қызықты іс-шара. Олар түрлері бойынша әртүрлі: жұптасқан суреттер, лото, домино.

Сөздік ойындар ойыншықтардың сөздері мен әрекеттеріне негізделген. Мұндай ойындарда балалар пәндер туралы бар идеяларға сүйене отырып, олар туралы білімді тереңдетуді үйренеді, өйткені бұл ойындар бұрын алған білімдерін жаңа байланыстарда, жаңа жағдайларда қолдануды талап етеді.

Балалар әртүрлі психикалық мәселелерді өз бетінше шешеді; объектілерді сипаттап, олардың сипаттамаларын бөліп көрсетеді; сипаттамадан болжайды.

Тәрбиеші қолданатын ойындар немесе ойын жаттығулары балалардың зерттелетін материалды қызығушылықпен қабылдауын қамтамасыз етеді және оларды жаңа білімді игеруге тартады. Бұл балалардың назарын оқу тапсырмасына аударуға көмектеседі. Ойын күрделі оқу тапсырмаларын қол жетімді етуге мүмкіндік береді және мектеп жасына дейінгі балалардың саналы танымдық мотивациясын қалыптастыруға ықпал етеді.

Дидактикалық ойындар әртүрлі салалардағы тікелей білім беру іс-әрекетінің құрылымына оңай енеді және оны эмоционалды түрде қанықтыра отырып, әртараптандыруға мүмкіндік береді. Мұндай ойындар балаларға қоршаған әлемді танып қана қоймай, олардың жалпы дамуына ықпал етеді деп санаймыз.

Біз мектеп жасына дейінгі балаларды ерте кәсіби бағдарлау үшін ойын технологияларын енгізу бойынша жұмысты жалғастырамыз, бұл технологияны ақпараттық-коммуникациялық, Денсаулық сақтау, жобалау-зерттеу, тұлғаға бағытталған, білім беру технологияларымен біріктіреміз.

Мектеп жасына дейінгі балалар үшін ерте кәсіптік бағдарлаудың негізгі мақсаты - баланың әртүрлі іс-әрекеттерде өзін көрсетуге мүмкіндік ашып, оның кәсіптер әлеміне эмоционалды қатынасын дамыту. Егер мұның бәрі сәтті жүзеге асырылса, балалар тиісті дағдыларды дамытады, сонымен қатар кез-келген салада еңбекке құрметпен қарайды, олардың көкжиегі кеңейеді, қабілеттері, әуестігі мен қызығушылықтары анықталады. Осылайша, мектеп жасына дейінгі балаларды кәсіптермен таныстырудың негізгі міндеті-саналы түрде өзін-өзі анықтауға, одан әрі тәуелсіз жоспарлауға, талдауға және еңбек жолын жүзеге асыруға дайындық. Балабақшадағы ерте кәсіптік бағдарлаудың басқа міндеттерінің арасында мыналар ерекшеленеді: мектеп жасына дейінгі балаларда кәсіптердің әртүрлілігі туралы негізгі идеяны қалыптастыруға және жұмысқа деген қызығушылықты оятуға көмектесетін кәсіби бағдарланған ортаны модельдеу. Әр түрлі жастағы балалар үшін бастапқы кәсіби бағдарлау жүйесін әзірлеу. Туған өлке экономикасының салалары, өндірістегі жұмыс үрдістері, қолданылатын заманауи жабдықтар туралы негізгі түсініктерді қалыптастыру. Балабақша базасында оның тәрбиеленушілерінің кәсіби өзін-өзі анықтауына арналған тұтас ақпараттық кеңістік құру. Мектеп жасына дейінгі балаларды ерте кәсіптік бағдарлаудың критерийлері мен тиімділігін бағалау жүйесін әзірлеу. Балалардың әртүрлі қызмет түрлері туралы негізгі түсініктерін, олардың жалпы қоғам үшін және әрбір адам үшін маңыздылығын, кез келген заңды кәсіптерге оң көзқарасын қалыптастыруда оқушылардың туыстарымен ынтымақтастықты ұйымдастыру [3].

Талқылау

Мектеп жасына дейінгі балалар үшін ерте кәсіптік бағдарлаудың негізгі мақсаты - баланың әртүрлі іс-әрекеттерде өзін көрсетуге мүмкіндік ашып, оның кәсіптер әлеміне эмоционалды қатынасын дамыту. Егер мұның бәрі сәтті жүзеге асырылса, балалар тиісті дағдыларды дамытады, сонымен қатар кез-келген салада еңбекке құрметпен қарайды, олардың көкжиегі кеңейеді, қабілеттері, әуестігі мен қызығушылықтары анықталады. Осылайша, мектеп жасына дейінгі балаларды кәсіптермен таныстырудың негізгі міндеті-саналы түрде өзін-өзі анықтауға, одан әрі тәуелсіз жоспарлауға, талдауға және еңбек жолын жүзеге асыруға дайындық. Балабақшадағы ерте кәсіптік бағдарлаудың басқа міндеттерінің арасында мыналар ерекшеленеді: мектеп жасына дейінгі балаларда кәсіптердің әртүрлілігі туралы негізгі идеяны қалыптастыруға және жұмысқа деген қызығушылықты оятуға көмектесетін кәсіби бағдарланған ортаны модельдеу. Әр түрлі жастағы балалар үшін бастапқы кәсіби бағдарлау жүйесін әзірлеу. Туған өлке экономикасының салалары, өндірістегі жұмыс үрдістері, қолданылатын заманауи жабдықтар туралы негізгі түсініктерді қалыптастыру. Балабақша базасында оның тәрбиеленушілерінің кәсіби өзін-өзі анықтауына арналған тұтас ақпараттық кеңістік құру. Мектеп жасына дейінгі балаларды ерте кәсіптік бағдарлаудың критерийлері мен тиімділігін бағалау жүйесін әзірлеу. Балалардың әртүрлі қызмет түрлері туралы негізгі түсініктерін, олардың жалпы қоғам үшін және әрбір адам үшін маңыздылығын, атап айтқанда, кез келген заңды кәсіптерге оң көзқарасын қалыптастыруда оқушылардың туыстарымен ынтымақтастықты ұйымдастыру.

Жеке бағдарлаумен өзара әрекеттесу (білім беру үрдісінің негізі-баланы оның дамуының жеке нюанстарын ескеретін саналы, толыққанды қатысушы ретінде терең құрметтеу). Мамандықтар туралы ақпараттың қолжетімділігі мен дұрыстығы. Ашықтық (әр баланың кәсіптік бағдарлау іс-шараларына қатысуға, өз жұмысының нәтижелерін көрсетуге немесе осының бәрінен бас тартуға, жеке жетістіктерін өз қалауы бойынша ұсынуға, сондай-ақ

жұмысты жалғастыру немесе аяқтау туралы өз бетінше шешім қабылдауға құқығы бар). Диалогтық (балалармен қойылған міндеттердің орындалу барысын, алынған нәтижелерді, жұмысты жалғастыру перспективаларын талқылау, сондай-ақ табысқа көмектескен немесе кедергі келтірген жағдайларды талдау). Тәжірибелік қызметті жандандыру (ойын, ойын-сауық іс-шарасы, әңгіме, жұмыс тапсырмасы, бақылау және экскурсия сияқты формаларға артықшылық беру). Рефлексивтілік (әр бала өзін өзінің іс-әрекеті мен құрдастарымен қарым-қатынасының субъектісі ретінде тануы керек). Аймақтық компонент (мектеп жасына дейінгі балалармен кәсіптік бағдар беру жұмыстарын жүргізу кезінде олардың тұратын аймағының ерекшеліктерін, оның аумағында кәсіптерге деген сұранысты және әлеуметтік сұранысты ескеру қажет). Мектеп жасына дейінгі балалармен кәсіби бағдар беру үшін тақырыптық рөлдік ойындар, экскурсиялар (нақты және виртуалды), көрмелерге бару, бақылаулар мен әңгімелер жақсы. Олар мұғалім мен мектеп жасына дейінгі баланың, сондай-ақ балалардың өзара белсенді қарым-қатынасын қамтиды. Қандай форма таңдалғанына қарамастан, мамандықпен танысу мүмкіндігінше ақпараттық және толық болуы керек.

Нақты экскурсия ұйымдастырудың мүмкіндігі болмаса, сіз виртуалды экскурсия жасай аласыз. Оқытудың бұл түрі нақты кәсіпорынның немесе ұйымның қызметін онлайн трансляциялау немесе бейне көру арқылы бақылауды қамтиды. Мысалы, қаладағы өрт сөндіру бекетіне 5-6 жас аралығындағы мектеп жасына дейінгі балалар тобымен бару әрдайым қол жетімді емес. Мұғалім виртуалды экскурсия ұйымдастыра алады, осылайша балалар өрт сөндірушілердің не істеп жатқанын көре алады немесе оқушыларға бөлімдегі жұмыс туралы алдын-ала жазылған оқиғаны көрсете алады. Экскурсиялар кезінде мектеп жасына дейінгі балалар белгілі бір мамандық өкілінің жеке басына, оның жұмысына және әріптестерімен қарым-қатынасына назар аударуы керек. Балабақшаға оралғаннан кейін көргендерін талқылау қажет – балаларға не ұнағанын және есте қалғанын айтсын. Бақылау - бұл кәсіптік бағдар беру жұмысының көмекші түрі. Ол әрқашан негізгі – экскурсиямен, көрмемен немесе ойынмен бірге қолданылады. Бұл мектеп жасына дейінгі балалардың айналасындағы заттарды қабылдаудың тәрбиеші ұйымдастырған үрдісі.

Қорытынды

Белгілі бір кәсіптің балаларымен талқылау ұйымдасқан және мақсатты түрде өтеді. Мұғалім модератор ретінде әрекет етеді және оқушыларды өз бетінше ойлауға және қорытынды жасауға ынталандыру үшін сұрақтар тізімін алдын ала ойластырады. Балалар тек мұғалімімен ғана емес, сонымен қатар әртүрлі мамандықтардың өкілдерімен де сөйлесе алады. Осы мақсатта әдетте "қызықты адамдармен кездесу" іс-шарасы өткізіледі. Мектеп жасына дейінгі балалардың олармен жеке танысуы және қарым-қатынасы белгілі бір іс-әрекеттің ерекшелігін жақсы көрсетуге және сізге ұнайтынын немесе ұнамайтынын түсінуге көмектеседі. Ең алдымен, мұғалім мектепке дейінгі мекемеге барып, өз кәсібінің ерекшеліктері туралы қолжетімді түрде айта алатын тәрбиеленушілердің ата-аналарынан (қамқоршыларынан) көмек сұрайды. Тақырыптық көрме-тәрбиешінің кәсіби бағдар беру жұмысында үлкен көмек, сонымен қатар балалар мен мектепке дейінгі тәрбиешілердің жетістіктерін көпшілік алдында көрсету тәсілі. Мұндай іс-шараға қатысу сізге өз бетіңізше тәжірибе жинақтауға, өз жұмысыңыздың нәтижелерін ұсынуды үйренуге мүмкіндік береді. Ең кішкентайларға ауылшаруашылық өнімдерін (көкөністер, жемістер) бояуды немесе қалыптауды немесе дизайнерден Жануарлар фермасын жасауды ұсынуға болады. Барлық жұмыстар экспозицияда мұғалімнің қысқаша ақпараттық қолдауымен ұсынылуы керек, содан кейін ойын барысында қолданылуы керек. Оқушылардың бейімділігі мен олардың қызмет түрлері туралы хабардар болу деңгейін бақылау үшін "кәсіптер вернисажы" немесе "Мен кім болғым келеді" тақырыбындағы көрмелер үнемі (жылына кемінде бір рет) өткізілуі керек).

Мектепке дейінгі мекемеде кәсіптік бағдар берудің техникалық құралдарының ішінде жиі қолданылады: интерактивті тақта; мультимедиялық проектор; теледидар. Интерактивті тақтада бейнелер мен анимациялық үзінділерді көрсету, суреттелген слайдтар жасау өте ыңғайлы. Бұл құрылғы сабақтарға әртүрлілік әкеледі, оларға жарықтық пен тартымдылық береді, әр оқушыға маңызды материалды анық жеткізуге көмектеседі. Бүкіл топ бір уақытта осындай тақтаға жақындай алады. Мұғалімге ескерту: *navigatum* жобасы аясында құрылған "кәсіптер калейдоскопы" анимациялық сериясы жақсы пікірлер алды.

Балалармен сапалы кәсіби бағдар беру үшін ойын кешендерін пайдалану ұсынылады. Олар жеке тақырыптық модульдермен ұсынылған ("шеберхана", "зауыт", "өрт сөндіру бөлімі", "полиция бөлімі", "зертхана", "аурухана", "мейрамхана", "дүкен" және т.б.). Егер сатып алу

мүмкін болмаса, оларды импровизацияланған құралдардан дайындауға болады. Мұндай көрнекілік құралын пайдалану мамандықпен тереңірек танысуға және оның өкіліне айналуға көмектеседі. Модульдік ойын кешендерін қолдана отырып, рөлдік ойындарға тәрбиеші де қатысады, содан кейін оның қамқоршылары жағдайларды тәуелсіз модельдеуге көшеді [4].

Навигация мектеп жасына дейінгі балаларға арналған ең танымал және қызықты интерактивті білім беру жобаларының бірі болып саналады. Бұл педагогтар мен психологтардың осы бағыттағы жүйелі жұмысына арналған практикалық құралдар жиынтығы. Оларды қолдану оның толықтығы мен дәйектілігін қамтамасыз етеді, сонымен қатар мектеп жасына дейінгі балалардың қажеттіліктері мен даму ерекшеліктерін ескереді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1 Бәсекелестік қозғалыс жастардың кәсіби бағдарлау құралы ретінде / А.В. Койвунен [және басқалар] // ілім сапасы: теория мен практиканың әсері. әкімшілік. – 2021. – № 5. – Б.58-64.
- 2 Ерохина О. Оқушылармен кәсіби бағдар беру тәжірибесі /О. Ерохина // Панасыз. – 2021. – № 2. – Б.38-42.
- 3 Заикина К. Барлық мамандықтар маңызды, барлық мамандықтар қажет: баланы мектепке дейінгі жастан бастап болашақ мамандығын таңдауға дайындау керек / К.Заикина, Т. Шаменева // үйсіздер. – 2021. – № 2. – Б.14-18.
- 4 Мендаева Д. Студенттерге мамандықтар туралы білуге қалай көмектесуге болады / Д. Мендаева. Сабақтың қысқаша мазмұны / Д. Мендаева // Упр. Мектептің басталуы. – 2021. – № 3. – Б. 40-47.

REFERENCE

- 1 Kojvunen, A. V. (2021). Bәsekelestik kozfalyys zhastardуң kәsibi baғdarlau quraly retinde [Competitive movement as a means of professional orientation of young people] Bilim sapasy: teorija men praktikanуң әseri. әkimshilik [in Kazakh].
- 2 Erohina, O. (2021). Oқushylarмен kәsibi baғdar беру tәzhiribesi [experience of professional orientation with students] Panasyz [in Kazakh].
- 3 Zaikina K, Shameneva Z. (2021). Barlyq mamandyqtar maңызdy, barlyq mamandyqtar qazhet: balany mекtepkе dejingi zhastan bastap bolashaq mamandyғyn taңdaуға daғyndau kerek [All professions are important, all professions are necessary: a child should be prepared for choosing a future profession from preschool age] Yjsizder [in Kazakh].
- 4 Mendaeva, D. (2021). Studentterge mamandyqtar turaly biluge qalaj kәmektесuge bolady [How to help students learn about majors] Upr. Mекteptiң bastaluy [in Kazakh].

А.Ж. Хасанова¹, Г.Т. Абитова^{1*}

Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Казахстан

Игры детей старшего дошкольного возраста как ранняя профориентация в деятельности

Ранняя подготовка ребенка к выбору будущей профессии – это не признание того, кем должен быть ребенок, а знакомство ребенка с различными видами деятельности. Это может облегчить в будущем его выбор. Поэтому знакомство с деятельностью взрослых должно начинаться в дошкольном возрасте, когда дети узнают о различных профессиях через доступные формы знаний. В результате ребенок усваивает ценности труда, получает представление о различных профессиях, в его сознании начинают формироваться интересы к определенным видам профессиональной деятельности. Для того, чтобы ребенок сделал осознанный выбор во взрослой жизни, профессиональную ориентацию следует начинать с близкого окружения, прежде всего, профессиями родителей. В связи с этим цель статьи заключается в разработке механизмов раннего профессионального ориентирования дошкольников посредством игровой деятельности. Для исследования были применены методы восхождения от абстрактного к реальному, метод преобразования реальных образов объектов на основе их абстрактного значения.

В результате исследования были сделаны выводы о том, что личностный потенциал человека по отношению к жизни и миру деятельности проявляется в позициях «индивид»,

«ребенок» и «субъект». Уверенность в мышлении дается применением векторов движения к известному абстрактному, в логике восхождения от абстрактного к конкретному, а также в их сочетаниях. Описан цикл раскрытия потенциала личности и её превращения в субъект образовательной деятельности. Достаточной предпосылкой является овладение субъектами рефлексивно-мыслительных способностей в соответствии с самоопределением, самоорганизацией, самонормированием.

Ключевые слова: новый человек, мышление, способный человек, ученик, субъект, личность.

A.Zh. Khassanova¹, G.T. Abitova^{1*}

Abai Kazakh National Pedagogical University, Kazakhstan

Games of children of senior preschool age as early career guidance in activities

Early preparation of a child for the choice of a future profession is not a recognition of who the child should be, but an acquaintance of the child with various activities. This may make it easier to choose in the future. Therefore, acquaintance with the activities of adults should begin at preschool age, when children learn about various professions through accessible forms of knowledge. As a result, the child learns the values of labor, gets an idea about various professions, interests in certain types of professional activity begin to form in their mind. In order for a child to make a conscious choice in adult life, professional orientation should begin with a close environment, first of all, with the professions of parents. In this regard, the purpose of the article is to develop mechanisms for early professional orientation of preschoolers through play activities. For the study, methods of ascent from the abstract to the real were applied, the method of transforming real images of objects based on their abstract meaning.

As a result of the study, conclusions were drawn that the personal potential of a person in relation to life and the world of activity is manifested in the positions of "individual", "child" and "subject". Confidence in thinking is given by the application of motion vectors to the known abstract, in the logic of ascent from the abstract to the concrete, as well as in their combinations. The cycle of revealing the potential of the individual and its transformation into the subject of educational activity is described. A sufficient prerequisite is the mastery of the subjects of reflexive-thinking abilities in accordance with self-determination, self-organization, self-regulation

Keywords: new person, thinking, capable person, individual, student, subject, personality.

Қолжазбаның редакцияға келіп түскен күні: 15.03.2023 ж.